HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ורבנן ירשיען כתיב: א) א"ר יצחק בר ב) (יוסי) אמר ר' יוחנן רבי ורבי יהודה בן רועץ ובית שמאי ור"ש ור' עקיבא כולהו סבירא להו ג) יש אם למקרא רבי הא דאמרן ור' יהודה בן רועץ דתניא שאלו תלמידים את ר' יהודה בן רועץ אקרא אני [1] שבעים יכול תהא יולדת נקבה טמאה שבעים אמר להן טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה מה כשטיהר בזכר בנקבה כפלים אף כשטימא בזכר בנקבה כפלים לאחר שיצאו יצא ומחזיר אחריהם אמר להן אי אתם זקוקים לכך שבועיים קרינן ויש אם למקרא ב"ש דתנן ד) ב"ש אומרים [א] כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר ה) (שנאמר [2] ודם זבחיך ישפך) ובחטאת שתי מתנות ובית הלל אומרים [ב] אף בחטאת שנתנן במתנה אחת כיפר ו) ואמר רב הונא מ"ט דב"ש [3] קרנות [4] קרנות [5] קרנות הרי כאן שש ארבע למצוה ושתים לעכב ובית הלל אומרים קרנות קרנת קרנת הרי כאן ארבע ג' למצוה ואחת לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן ר"ש ז) דתניא [ג] שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח ר"ש אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח במאי קמיפלגי רבנן סברי יש אם למסורת ור"ש סבר יש אם למקרא רבנן סברי יש אם למסורת [6] בסכת בסכת בסוכות הרי כאן ארבע דל חד קרא לגופיה פשו להו תלת אתאי הלכתא גרעתא לשלישית ואוקימתא אטפח ור"ש סבר בסוכות בסוכות בסוכות הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבע אתאי הלכתא גרעתא לרביעית ואוקמיה אטפח ר"ע דתניא ח) ר"ע אומר מניין לרביעית דם שיצאה משני מתים שמטמא באהל שנאמר [7] על כל נפשות מת לא יבא שתי נפשות ושיעור א' ורבנן [ד] נפשת כתיב מתקיף לה רב אחא בר יעקב מי איכא דלית לי' יש אם למקרא והתניא [8] בחלב אמו יכול בחלב

אמרת

יש אם למקרא. בתר קרייה אזלינן דהיא עיקר: **הא דאמרן.** ירשיעון קרינן: **אקרא אני.** יכולני לקרות וטמאה שבעים כנדתה (ויקרא יב) דהא לא כתיב שבועיים מלא: **טמא בזכר.** שבעת ימים: **וטיהר.** שלשים ושלשת ימים: **וטימא בנקבה.** לשבועיים ט): **וטיהר.** ששים יום וששת ימים: **כפלים.** וטומאה דיולדת זכר שבעה הלכך דנקבה שבועיים: **כל הניתנין.** עולה ושלמים ואשם הטעונין שתי מתנות שהן ד' שנתנם במתנה אחת: **כיפר דכתיב ודם זבחיך ישפך.** שפיכה אחת במשמע: **קרנות קרנת קרנת.** (ויקרא ד) בחטאת של מזבח החיצון כתיב בשעיר דנשיא כתיב קרנת חסר ובכבשה דיחיד כתיב (שם) י) קרנות מלא ובשעיר' דיחיד כתיב (שם) קרנת חסר. אבל הנך דפר כהן משיח והעלם דבר במזבח הפנימי כתיב (שם) והתם כולהו מודו דמתנה אחת מעכבת בהן וב"ש אזלי בתר קרייה: **ואימא.** לב"ה כולהו למצוה דהא כולהו צריכי למכתב למצוה ועיכוב דחדא מנא להו אימא אע"פ שלא נתן כלום כיפר: **בכדי.** בלא כלום: **שתים.** דפנות של סוכה: **כהלכתן.** שלימות: **אפילו טפח.** ברוחב י' טפחים: **למסורת.** שנמסרה כתיבתו לכתבו חסירה: **אתאי הלכתא.** דאמרינן התם [סוכה ה:] מחיצות הלמ"מ ומוקמינן לה לגרוע לדופן אתיא: כ) **נפשות.** היינו דם דאיקרי נפש: רביעית היא שיעור חיותו של אדם ובלא"ה לא איקרי מת עד שיהא בו שיעור מיתה: **שתי נפשות.** משמע משני ב"א וכתב מת כדי מיתה היינו רביעית: **ורבנן.** פליגי עליה ואמרי עד שיהא השיעור מאדם אחד דנפשת חסר כתיב: **בחלב אמו יכול בחֵלֶב.** אמו אבל בחָלָב מותר לבשל:

אמרת

ורבנן ירשיען כתיב. ל) וישכבן כתיב דפרק במה בהמה (שבת דף נה:) אפי' רבי מודה משום דקרא מוכח דפנחס לא חטא שייחסו הכתוב: **כולהו סבירא להו יש אם למקרא.** הא דלא חשיב הכא רבי יוחנן בן ברוקא דמסכת סוכה פרק לולב וערבה (דף מה:) דאמר חריות של דקלמ) היו מביאין ומפרש בגמרא משום דכתיב כפות אחת ללולב ואחת (לערבה) למזבח ורבנן מפרשי' כפת כתיב משום דרבי לוי מפרש התם טעמא אחרינא ונראה דדוקא הכא שמקרא ומסורת מכחשי אהדדי אית להו יש אם למקרא אבל היכא דלא מכחשו אהדדי דרשי תרווייהו דהא רבי ורבי עקיבא ור' שמעון דסברי הכא יש אם למקרא מחייבין בפרק ספק אכל (כריתות דף יז:) ובפרק דם שחיטה (שם דף כג:) בחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן אשם תלוי משום דמצות כתיב אלא היינו משום דקרא ומסורת דהתם לא מכחשי אהדדי ואפשר לקיים שניהם שבא המקרא דמצוות קרינן לחייב אשני מצות דהיינו ב' חתיכות והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחת ובפרק כל שעה (פסחי' דף לו. ושם) נמי דריש ר"ע גבי לחם עוני מקרא ומסורת ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) תנא נמי ר"ע אומר כשם שלולב אחד כו' ומפרש בגמרא נ) לולב אחד משום דכתיב כפת וכן ר"ש דריש בפ"ק דקדושין (דף יח:) גבי בבגדו בה מקרא ומסורת ומיהו קשה מר' עקיבא דלא דריש התם אלא מקרא לחוד ואמאי ס) לא דריש התם תרווייהו כמו גבי לחם עוני וע"ק דמסקינן בפרק קמא דסוכה (דף ו:) לחד לישנא דכ"ע רבי שמעון ורבנן יש אם למסורת ובפרק כיצד צולין (פסחים דף פו:) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למקרא וע"ק דפ"ק דסוכה (ד' ט:) פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקראע): **אקרא אני שבעים.** ה"מ לשנויי כדמשני בפ' ב"ש (זבחים ד' לח:) משום דכתיב כנדתה פירוש כך יש להוסיף בנקבה על ימי שבע טומאה דזכר: **מה כשטיהר בזכר.** ה"מ למימר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה: **כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר.** בזבחים בריש ב"ש (דף לו:) תניא מניין לניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך ונראה דהך דרשה אתיא אליבא דבית שמאי דלב"ה לא צריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בסוף הסוגיא דקאמר להנך תנאי דמפקי האי דם זבחיך ישפך לדרשה אחרינא כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא להו ומשני סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנו במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת ותימה למ"ל קרא דמהי תיתי דמעכבי הא אפילו לב"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפרך שכן חטאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לב"ה ה"א דמעכבי אי לאו דילפי מחטאת ונראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנות של קרנות נפקא לן בפרק איזהו מקומן (שם דף נג.) מדכתיב סביב והוה חשבינא כולה במתנה אחת א"נ משום דכתיב סביב טובא ושינה הכתוב לעכב להכי איצטריך קרא בין לב"ש בין לב"ה: **ושתים לעכב.** וא"ת הוה ליה למימר שלש לעכב דהי לא כתיב נמי אלא ד' הוה ידעינא אחת לעכב לכפרה בכדי לא אשכחן כדאמרי בית הלל ואכתי מייתרי תרי לרבות שנים וי"ל דבית שמאי לית להו ההיא סברא א"נ קסברי כיון דאיכא שפיכות דמים ליסוד לאו כפרה בכדי הואפ): **מניין לרביעית דם כו'.** תימה למ"ל קרא להכי מ"ש משני חצאי זיתים מב' מתים שמטמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) נמי דבעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת שמטמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אבשר המת דדם חשוב כבשר כדמוכח בהמוציא יין (שבת דף עז. ושם:) ובהמנחות והנסכים (מנחות דף קד. ושם) גבי דם נבלה דמטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית מטמא מידי דהוה אבשר ויש לומר דשאני מת דאפי' בשר עצמו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו נעשה לנקת כדאמר במסכת נדה בפרק דם הנדה (דף נה.) דבעי אין גזעו מחליף הלכך דם כיון דגזעו מחליף אי לאו דרבי קרא הייתי מטהר והא דנקט מניין לרביעית דם הבא משני מתים לאו משום שהוא מטמא לאו משום שיהיה פשוט לו במת אחד בלאו האי קרא דאי במת אחד היה טמא ה"ה בשני מתים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מזבח (זבחים דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין זה עם זה צ) והא דמטהרי רבנן דפליגי אר"ע משום דמעטיה קרא כדאמר נפשת כתיב והא דאיצטריך קרא בדם השרץ בפרק קדשי מזבח (שם) אע"ג דחשיב כבשר מכל מקום איצטריך לדם לגלל דמטמא בכעדשה אף על גב דכי מיקריש מפחית טובא ולהכי תנן התם (שם) דם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה אבל דם נבלה ובשרה לא וכן מוכח בירושלמי בריש המוציא יין דאמר ק) דם הנבלה טמא והתנן דם השרץ ובשרו מצטרפין ואין לנו כיוצא בו ומיהו קשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם) לא משני אקושיא דדם כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה כדמשני אקושיא דחלב וגיד משמע דדם לא חשיב כבשר לכך נ"ל שיש שום ריבוי דמרבינן ביה דם נבלה ולבתר דמרבינן מסתבר לאוקמי ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית אבל קשה דאם כן דם שרץ נמי דאית ביה ריבויא נבעי מיניה כל כך שיכול לקרוש ולעמוד על כעדשה: **ורבנן נפשת כתיב.** תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אם למסורת והיינו כרבנן דדרשי נפשת ואם כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע דדריש ר' ישמעאל הנוגע במת בנפש דרביעית דם מטמא וקאמר ר"ע לטעמיה דאמר אף משני מתים מטמא לרבי ישמעאל למה לי תרי קראי בדם המת דמטמא:

דנין

מסורת הש"ס

א) מכות ח., ב) [צ"ל יוסף], ג) [קדושין יח: וש"נ], ד) פסחים פט. זבחים לו:, ה) מהרש"א מ"ז, ו) זבחים לז:, ז) סוכה ו: נדה כו., ח) נזיר לח. מט: נג: [חולין עב.], ט) [שבעים. רש"ל], י) [בכל החומשי' ותיקונים גם במסורה קרנת חסר כתיב], כ) [צ"ל אחר ד"ה רביעית], ל) עיין ר"מ, מ) פי' של תמרים היו מביאין אצל המזבח ומפ' בגמרא כצ"ל ר"מ, נ) [שם לב.], ס) לא דריש תרווייהו כר"ש כמו גבי כו' כצ"ל רש"ל, ע) [ועי' תוספות סוכה ו: ד"ה ור"ש ותוספות זבחים מ. ד"ה לא נצרכה ותוס' נדה טו. ד"ה לא ותוס' סוכה לב. ד"ה כפת ותו' פסחים לו. ד"ה עוני], פ) [וע"ע תוספות זבחים לו: ד"ה מניין], צ) [ועי' תוספות יומא פא. ד"ה כלן], ק) דם נבילה אינו מכשיר הא לטמאות טמא וכן תניין דם השרץ כו' כצ"ל רש"ל,

* * *

מוסף רש"י

יש אם למסורת. כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל, היא האם והעיקר, ולא כמו שהוא נקרא (סוכה ו:) כמה שנמסרה כתב של תיבה למשה אנו צריכין לדורשה, ולא לפי המקרא (מכות ז:). **שנתנן במתנה אחת.** זריקה אחת, **כיפר.** אע"פ שרובן טעונים שתי מתנות שהן ארבע (זבחים לו:). **ובחטאת שתי מתנות.** מתנות אצבע ממש (שם). **קרנות קרנות קרנות.** שלש פרשיות נאמרו בחטאות החיצונות בויקרא, אחת בשעיר נשיא וב' בחטאת יחיד, אחת בכבשה ואחת בשעירה, בשתים כתיב על קרנת חסר והאחת מלא, וב"ש אית להו יש אם למקרא, הרי כאן שש ואין במזבח אלא ארבע קרנות והשתים יתירות לא נאמרו אלא ששנה עליה הכתוב לעכב (שם לז:). **ארבע למצוה ושתים לעכב.** ארבע נאמרו למצוה, שמצוה לכתחילה ליתן אף עליהן, ושתים נשנו מהן לעכב (שם). **ובית הלל אומרים קרנות קרנת קרנת הרי כאן ארבע.** סברי יש אם למסורת, הלכך הרי זו ארבע, ג' למצוה. נאמרו, שמצוה לכתחילה ליתן אף עליהן, והאחת מעכבת (שם). **ואימא כולהו למצוה,** ואין כאן אפילו אחת לעכב, שהרי לא שנה באחת מהן (שם). **כפרה בכדי.** בלא מתן דמים (שם). **שתים כהלכתן.** מזרחית ולפונית כמין גאם או דרומית מערבית כהלכתן, כשיעור משך סוכה (סוכה ו:). **בסכת בסכת בסכות.** בסכת תשבו, ישבו בסכת, כי בסכות הושבתי, חד מלא ותרין חסרין (שם) בסכת משמע חדא (שם). **דל חד קרא לגופיה.** דאין דורשין תחילות. פסוק הנאמר ראשון אינו לדרשה אלא למשמעי אתא (שם). **אתאי הלכתא.** הא דאמרינן לעיל (שיעורין חציצין ומחיצין) הלכה למשה מסיני להכי נמי אתמר ליה הלכתא למחיצות למיגרעיה לשלישית דופן סוכה ולמיסגי ליה בטפח (שם). **על כל נפשות מת.** נפשות משמע שתים, מת דבר שמיתה באה על ידו, דהיינו רביעית (חולין עב.) רביעית קרי ליה נפש כדאמרינן התם (שבת לא:) רביעית דם נתתי בכם (נזיר לח.).

עין משפט
נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ג מהל' פסולי מוקדשין הלכה א:

כה ג מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ב סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף ב:

כו ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת מת הל' א:

* * *

תורה אור השלם

1. וְאִם נְקֵבָה תֵלֵד וְטָמְאָה שְׁבֻעַיִם כְּנִדָּתָהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמֵי טָהֳרָה: ויקרא יב ה
2. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל: דברים יב כז
3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד כה
4. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד ל
5. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד לד
6. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג מב-מג
7. וְעַל כָּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: ויקרא כא יא
8. רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: שמות כג יט

* * *

רבינו חננאל

ורבנן ירשיען כתיב. חסר ר' כלומר אחד הוא ר' סבר יש אם למקרא ואע"פ שנכתב ירשיען ירשיעון קרינן לא חיישין לכתיבה אלא לקריאה דיש אם למקרא וכן ר' יהודה בן רועץ היה דורש שבועיים אע"פ שכתב שבעים אמר שבועיים קרינן ויש אם למקרא וכן בית שמאי לענין הזאות אע"ג דכתיב קרנת חסר כיון דקרינן קרנות הרי כאן שנים דיש אם למקרא. וכן ר' שמעון דריש בענין דפני סוכה יש אם למקרא ר' שמעון סבר יש אם למקרא בסוכות בסוכות קרינן הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבעה אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית אוקימתא אטפח. וכן רבי עקיבא היה אומר יש אם למקרא ואע"ג דכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא כיון דקרינן נפשות אפילו רביעית